

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٠٦١٤٢

دانشگاه شهید باهنر کرمان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه علوم اجتماعی

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

موضوع:

بررسی سرمایه اجتماعی در شهر کرمان
(اعتماد و مشارکت اجتماعی)

استاد راهنما: آقای دکتر عبد الحمید کرباسی
۱۳۸۷ / ۹ / ۳۳

استاد مشاور: آقای دکتر محمد حسن مقدس جعفری

مؤلف: پیمان شہامت

آذر ماه ۱۳۸۶

۱۰۶۱۴۲

دانشگاه شهیدباهنر

اداره تحصیلات تکمیلی

بسمه تعالی

این پایان نامه به عنوان یکی از شرایط احراز درجه کارشناسی ارشد به
گروه علوم اجتماعی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
دانشگاه شهیدباهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچ گونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور
شناخته نمی شود

نام و نام خانوادگی

امضاء

دانشجو:

پیمان شهامت

استاد راهنما:

دکتر عبدالحمید کرباسی

استاد مشاور:

دکتر محمد حسن مقدس جعفری

داور ۱:

دکتر مهدی امیرحافی

داور ۲:

دکتر لیلا یزدان پناه

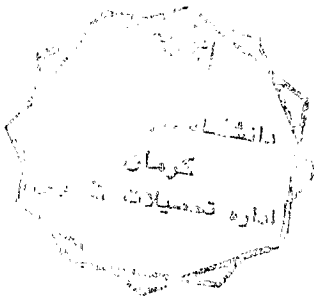
داور ۳:

معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی یا نماینده دانشکده: دکتر ناصر محسنی نیا

۱۳۸۷ / ۹ / ۲۳

حق چاپ محفوظ و مخصوص به مؤلف است

(ع)

تقدیم به همه دانش دوستان و خانواده ام

تشکر و قدردانی

کار تحقیق بی گمان با تلاش محقق و همکاری و همیاری افراد علاقمند و راهنمایی اساتید و پیشکسوتان به نتیجه خواهد رسید که در انجام تحقیق حاضر از راهنمایی جناب آقای دکتر کرباسی (استاد راهنما)، آقای دکتر مقدس جعفری (استاد مشاور)، آقای دکتر زند رضوی، خانم دکتر گروسی، خانم دکتر یزدانپناه، آقای دکتر امیر کافی، سایر اساتید گروه علوم اجتماعی، آقای دکتر پور موسی (از گروه آمار)، نیز از مساعدت گروه اطلاعات و آمار سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان همچنین آقای احمد شمس الدینی کار شناس آمار و جمعی از پرسشگران و خانواده ام بهره مند شده ام که لازم است از همه آنها تشکر و سپاسگزاری نمایم.

چکیده فارسی

پدیده سرمایه اجتماعی پدیده ای ضروری برای یک زندگی اجتماعی توأم با پیشرفت و موفقیت است. از سرمایه اجتماعی تعابیر مختلفی شده است همچون: ارتباطات، مشارکت، اعتماد، همبستگی، تعهد متقابل، انسجام، عام‌گرایی و دگرخواهی. بیشتر صاحب نظران اعتماد و مشارکت اجتماعی را دو مولفه اصلی سرمایه اجتماعی میدانند. برای تبیین نظری سرمایه اجتماعی از دیدگاه دورکیم در مورد اعتماد تعمیم یافته بهره گرفته ایم که معتقد است هر چه فرد به صحنه اجتماعی بیشتر کشیده شود (توسط اصناف، اتحادیه‌ها و دیگر واسطه‌های اجتماعی) بیشتر به بدنه جامعه گره می‌خورد و اعتماد اجتماعی هم تقویت می‌شود و برای تبیین مشارکتهای اجتماعی هم از دیدگاه پارسنز استفاده شده است مبنی بر اینکه یک کنشگر آگاه از نظام فرهنگی و ملزم به نظام اجتماعی و دارای شخصیت عام‌گرا بیشتر در فعالیتهای اجتماعی مشارکت می‌کند. برای جمع‌آوری اطلاعات از شهر کرمان و آزمون فرضیات از روش پیمایش استفاده گردیده است. نتایج نشان می‌دهد که: ۱۱٪ در سازمانهای دولتی و انجمنهای داوطلبانه عضویت دارند، ۵۹٪ در فعالیتهای عام‌المنفعه مشارکت غیر رسمی دارند، میانگین اعتماد نهادی در حد متوسط بالا است، میانگین اعتماد عمومی در حد متوسط است. معامله با دیگران بر اساس قرار دادهای اجتماعی اعتماد عمومی را تقویت می‌کند و شرکت در مراسم اجتماعی و مناسک مذهبی اعتماد نهادی را تقویت می‌کند. متغیرهای عام‌گرایی، تعهد اجتماعی، احساس تعلق اجتماعی، ارزیابی فرد از مشارکتهای اجتماعی، گوش کردن به رادیو و ارزیابی فرد از کارکرد نهادهای اجتماعی، مشارکت‌های غیر رسمی را تقویت می‌کنند و مطالعه روزنامه و گوش کردن به رادیو مشارک رسمی را افزایش می‌دهند. در مدل اعتماد تعمیم یافته معامله با دیگران بر اساس قرار دادهای بیش از سایر عوامل موجب اعتماد می‌شود و در مدل مشارکت احساس تعلق اجتماعی بیش از سایر عوامل موجب مشارکتهای غیر رسمی می‌شود. در مجموع میتوان گفت ۵۰ درصد از حجم نمونه (پاسخگویان) دارای سرمایه اجتماعی بیش از حد میانگین هستند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : کلیات
۲	* ۱- ایان مساله ۲
۵	* ۱-۲ اهداف تحقیق ۵
۶	* ۱-۳ ضرورت و اهمیت تحقیق ۶
۷	* ۱-۴ توصیفی از شهر کرمان ۷
	فصل دوم : مبانی نظری پژوهش
۱۱	* ۲-۱ مقدمه ۱۱
۱۵	* ۲-۲ مروری بر مفاهیم شهر و شهروندی ۱۵
۲۳	* ۲-۳ مروری بر زمینه های روابط و سرمایه اجتماعی ۲۳
۲۳	* ۲-۳-۱ سیاستهای کلی برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران ۲۳
۲۵	* ۲-۳-۲ رویکرد ادیان به روابط اجتماعی ۲۵
۲۶	* ۲-۳-۳ جایگاه فرهنگ در روابط انسانی و اجتماعی ۲۶
۲۸	* ۲-۳-۴ نظرات برخی اندیشمندان در مورد جامعه و روابط اجتماعی ۲۸
۳۶	* ۲-۴ سرمایه اجتماعی ۳۶
۳۶	* ۲-۴-۱ تعاریف سرمایه اجتماعی ۳۶
۶۶	* ۲-۴-۲ ابعاد و منابع تولید سرمایه اجتماعی ۶۶
۸۲	* ۲-۴-۳ زمینه تاریخی سرمایه اجتماعی ۸۲
۸۵	* ۲-۴-۴ زمینه تاریخی سرمایه اجتماعی در ایران ۸۵
۹۵	* ۲-۴-۵ اعتماد اجتماعی ۹۵

- ۲-۵- اتعاریف و ابعاد اعتماد اجتماعی..... ۹۵
- ۲-۵-۲ رویکردهای اعتماد..... ۱۲۳
- ۲-۵-۳ انواع اعتماد..... ۱۲۶
- * ۲-۶- مشارکت اجتماعی..... ۱۳۱
- ۲-۶-۱ مفهوم مشارکت..... ۱۳۱
- ۲-۶-۲ اهمیت و ضرورت مشارکت..... ۱۳۷
- ۲-۶-۳ مشارکت در دیدگاه جمهوری اسلامی..... ۱۴۷
- ۲-۶-۴ ویژگیها و کارکردهای مشارکت..... ۱۴۹
- ۲-۶-۵ پیش نیازهای مشارکت..... ۱۵۴
- ۲-۶-۶ نظریه های مشارکت..... ۱۵۸
- * ۲-۷- پیشینه تحقیق..... ۱۶۸
- * ۲-۸- تبیین نظری سرمایه اجتماعی و چارچوب نظری پژوهش... ۱۹۲
- * ۲-۸-۱ نمایه دیدگاههای مختلف در مورد سرمایه اجتماعی..... ۲۰۱
- * ۲-۹- مدل های تحلیلی..... ۲۰۵
- * ۲-۱۰- فرضیه های پژوهش..... ۲۰۶

فصل سوم : روش شناسی پژوهش

- * ۳-۱ معرفی روش پژوهش و ابزارهای جمع آوری داده ها..... ۲۰۸
- * ۳-۲ تعریف مفاهیم..... ۲۰۹
- * ۳-۳ موضوع اعتبار سئوالات پرسشنامه..... ۲۱۳
- * ۳-۴ موضوع اعتبار درونی متغیرها..... ۲۱۷
- * ۳-۵ موضوع روایی سئوالات پرسشنامه..... ۲۱۹

- * ۳-۶ آشنایی با طیف لیکرت..... ۲۲۱
- * ۳-۷ معرفی جامعه آماری..... ۲۲۲
- * ۳-۸ تعیین حجم نمونه..... ۲۲۲
- * ۳-۹ شیوه نمونه گیری..... ۲۲۴
- * ۳-۱۰ نحوه اجرای پرسشنامه..... ۲۲۵
- * ۳-۱۱ روشهای کمی آماری مورد استفاده..... ۲۲۵
- * ۳-۱۲ آشنایی با نرم افزار SPSS..... ۲۲۷

فصل چهارم : یافته های پژوهش (تجزیه و تحلیل داده ها)

- * ۴-۱ توصیف داده ها..... ۲۳۰
- * ۴-۲ تحلیل داده ها (آزمون فرضیه های پژوهش)..... ۲۶۰
- * ۴-۳ همبستگی جزئی متغیرها..... ۲۹۶
- * ۴-۳-۱ مدل اعتماد..... ۲۹۶
- * ۴-۳-۲ مدل مشارکت..... ۳۰۰
- * ۴-۴ همبستگی کلی متغیرها در وجوه متغیر های زمینه ای..... ۳۰۶
- * ۴-۴-۱ مدل اعتماد..... ۳۰۶
- * ۴-۴-۲ مدل مشارکت رسمی..... ۳۱۱
- * ۴-۴-۳ مدل مشارکت غیر رسمی..... ۳۱۴

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادها

- * ۵-۱ خلاصه ای از توصیف داده ها..... ۳۱۹
- * ۵-۲ خلاصه ای از تبیین داده ها..... ۳۲۳
- * ۵-۲-۱ نتیجه همبستگی های جزئی..... ۳۲۳
- * ۵-۲-۲ نتیجه همبستگی های کلی..... ۳۲۶

- * ۳-۲-۵ نتیجه همبستگی کلی در متغیرهای زمینه ای ۳۲۶
- * ۳-۵ نتیجه گیری..... ۳۳۱
- * ۴-۵ پیشنهادها و ارائه راهکارها جهت افزایش اعتماد و مشارکت اجتماعی .. ۳۴۲

* منابع..... ۳۴۴

* پیوستها..... ۳۵۳

فصل اول
کلیات

۱- بیان مساله

جامعه انسانی مرکب از انسانهایی است که بنا بر مقتضیات فطری و جسمی و روانی و اجتماعی و اقتصادی ناگزیر از برقراری ارتباطات با هموعان خویشند. و لذا شاهد برقراری ارتباطات خانوادگی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، در جامعه می باشیم. البته اگر این همه روابط در کیفیت و کمیت مطلوب خود باشند، قادرند همه هزینه های انسانها را برای ارتباطات به ثمر بنشانند و ضمن رفع نیازهای متنوع، تعادلی را هم برای جامعه بوجود آرند. آنچه بیش از همه در روابط مختلف اجتماعی مد نظر است، ساخت این روابط است و منظور از ساخت، پایگاهها، نقشها، ارزشها و هنجارها و توقعات رفتاری و شبکه ای از کنشها و کنشگران فعال و آگاه است که در آرایش عناصر نظام اجتماعی دارای نقش می باشند. ساخت هنجارمند اجتماعی قادر است با رواج ارزشها و هنجارهای مشترک و نظام توقعات اجتماعی و اجرای سیستم پاداشها و تنبیهات، نظامی نیرومند را برای گستره روابط اجتماعی فراهم سازد و جامعه را در تطابق با محیط رسیدن به اهداف و انسجام جمعی و حفظ هویت فرهنگی، یاری رساند. پس میتوانیم بگوییم لازمه این موفقیت بزرگ همانا سلامت ساخت اجتماعی است، یعنی اینکه ساخت اجتماعی از آسیب مصون بماند. تضاد و تنش و خشونت از جمله پدیده هایی هستند که سلامت ساخت اجتماعی را به خطر می اندازند و موجب میشوند که گرایش به ارزشهای مورد توافق عامه و رفتار مطابق توقعات هنجاری، کم رنگ شود و در نتیجه نظامهای ارتباطی بسوی منافع جمعی در حرکت نباشند. پیدایش اینگونه پدیده ها که برای ساخت و نظامهای اجتماعی آسیب زا هستند، مورد توجه صاحب نظران اجتماعی، دولتمردان، احزاب، تولید کنندگان و کارگزاران سیاسی و اقتصادی و حتی ادیان مختلف بوده است. و برای مقابله با اینگونه پدیده ها، ارزشهای پدیده هایی همچون: مدارا، تساهل، تسامح، عام گرایی، دگر خواهی، تعهد متقابل، نועدوستی و ... در بین افراد جامعه

رواج داده شده بلکه کوشش شده در اندیشه ها و باورهای آنان قرار گیرد تا در نهایت ارزش آنها در نظام فرهنگی تثبیت ، در نظام اجتماعی مورد انتظار و در نظام شخصیتی مورد اجرا قرار گیرد . و در مجموع سرمایه اجتماعی برای جامعه شکل بگیرد تا کل روابط جامعه تسهیل و رونق گیرد. هر چه سرمایه اجتماعی بیشتری در یک جامعه وجود داشته باشد باعث کاهش تضادها و درگیری های اجتماعی شده و همسویی و مشارکت بیشتر اجتماعی را موجب خواهد شد. اعتماد ، مشارکت ، آگاهی سیاسی و اجتماعی ، نوع دوستی ، مدارا و ... نوعی سرمایه اجتماعی را خلق کرده که در نهایت به نفع همه شهروندان و اعضای جامعه می باشد.

دکتر محمد عبدالهی در مورد نیازمندی جامعه به وجود سرمایه اجتماعی معتقد است که:

وضعیت مطلوب توسعه اجتماعی بسط و تعریض و تحکیم اجتماع جامعه ای یعنی اجتماع بزرگتر و تعهد اجتماعی عام تر است که در آن، اولاً: انسجام جمعی عام بصورت نظم اجتماعی مبتنی بر تفاوت پذیری با حفظ هویتها؛ ثانیاً: تسامح و بردباری؛ ثالثاً: هویت جمعی عام جامعه ای به عنوان منظر نگاه به درون و بیرون و پایه اساسی تنظیم روابط درونی و برونی جامعه مطرح می باشد؛ رابعاً: انسجام جمعی عام و تعهد جمعی تعمیم یافته بر سر اصول و قواعد عمل جمعی عام و تحقق جامعه مدنی و مفهوم شهروندی و وفاق و سینرژی حاصل از آن پدید می آید؛ و سایر موارد از جمله هویت جمعی عام، اعتماد اجتماعی عام، یگانگی نظام شخصیتی و خودیابی، بسط اخلاق و همبستگی اجتماعی عام و بالاخره توسعه عقلانیت ارتباطی شکل می گیرند

توسعه اجتماعی ایران از اهمیت و ضرورت عملی و اجتماعی خاصی برخوردار است. جامعه امروز ایران از پس افتادگی توسعه از نظر اجتماعی و ساختاری در رنج است. ما نیازمند همبستگی، اخلاق عمومی، جامعه مدنی و اعتماد اجتماعی هستیم و اگر در این راه نکوشیم آسیبها و نابسامانیهای اجتماعی و طغیانها در راهند. کار روی ابعاد توسعه متوازن و همه جانبه ایران هم در بعد علمی و هم در بعد عملی و اجرایی به طور جدی باید مورد توجه قرار گیرد

www.imps.ac.ir (عبدالهی، ۱۳۸۶، ص ۱)

در جایی دیگر در مورد اهمیت سرمایه اجتماعی میخوانیم که :

بدون شک میسر شدن پیشرفت در هریک از زمینه های توسعه ای (توسعه اجتماعی ، توسعه اقتصادی ، توسعه فرهنگی ، توسعه سیاسی و ...) مستلزم حضور آحاد مردم در روند توسعه است و این امر امکان پذیر نیست مگر آنکه روحیه مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی به شکلی مدرن و در قالب تشکل های غیر دولتی همانند انجمنها ، گروه ها ، اصناف ،

کانون ها ، جمعیت ها ، دسته ها و ... و به طور کلی NGO ها در بین مردم رواج داده شده و همه مردم در رسیدن به توسعه همه جانبه دلسوزانه خود را دخیل نمایند . به عبارت دیگر در تمام کشورهای در حال توسعه در کنار سرمایه اقتصادی و سرمایه انسانی که مسئولین هر جامعه در جهت انباشت و به کار گیری آنها تلاش می کنند جای سرمایه اجتماعی با رنگ و بویی تازه تر و امروزی ضروری به نظر می آید که باید برای رسیدن به نوع نهادینه آن تلاش کرد . هر جامعه ای که بتواند اندوخته های مناسبی از این سه نوع سرمایه را در درون خود ذخیره نماید به راحتی می تواند قدمهای موثری را در جهت توسعه به جلو بردارد

www.developmentblog.persianblog.com (بزرگ نیا ، ۱۳۸۴، ص ۲)

در خصوص نقش سرمایه های اجتماعی در توسعه کشورها این چنین آمده است : پژوهش های متعدد نشان می دهد که جوامع پیشرفته ، از سطوح بالاتر سرمایه اجتماعی مثل اعتماد ، مشارکت ، همبستگی برخوردارند ، اگر چه بحث ما فعلا در این مقوله نیست که پیشرفت اقتصادی ، موجب افزایش و بهبود سرمایه اجتماعی شده است یا برعکس . اما اجمالا می توان گفت که این فرآیند دوسویه است ، ضمن اینکه تردیدی در امکان بهبود سرمایه اجتماعی در هر مقطع زمانی در جامعه معینی نباید داشت . دو عنصر مهم سرمایه اجتماعی ، اعتماد و مشارکت است . اعتماد مردم به یکدیگر ، اعتماد مردم به حکومت و نهادهای اصلی جامعه ، اعتماد نهادهای مذکور به یکدیگر و نیز اعتماد حکومت و این نهادها به مردم وجوه مختلف اعتماد اجتماعی را شکل می دهند . از سوی دیگر درستکاری ، صداقت ، وفای به عهد ، انصاف و عدالت ، ارزش های اعتماد آفرین هستند . آزادی فعالیت مدنی و بسته نبودن راه و تشکیل نهادهای مستقل از قدرت و حجیم نبودن دولت نیز مقوم و محرک مشارکت عمومی است

www.rastinews.persianblog.com (فرجاد ، ۱۳۸۵ ، ص ۱)

بنابراین زندگی اجتماعی برای انسانها هر خاستگاهی داشته باشد چه فطری و چه برای رفع نیازمندیهای مادی و اجتماعی، برای اینکه امکانات رشد و ترقی را در اختیار مردمان قرار بدهد نیاز به یک سری ساز و کارها دارد. از جمله ساز و کارهای اقتصادی ، زیست محیطی ، تربیتی ، آموزشی ، سیاسی ، فرهنگی و اجتماعی و ... در تعبیری دیگر میتوان گفت جامعه انسانی برای رشد و نمو به توسعه منابع انسانی برای بهره برداری از منابع طبیعی نیاز مند است. از دیدگاه جامعه شناسی ما هنگامی به توسعه منابع انسانی خواهیم رسید که دارای کنشگرانی فعال ، با تدبیر ، معنی ساز ، پیرو ارزشها و هنجارها و نظام توقعات هنجاری باشیم ،

کنشگرانی که توانسته باشند ضمن ارضای حوائج شان مقتضیات اجتماعی جامعه را نیز درک و فهم کرده باشند و در نهایت جهت گیری عام و اجتماعی را در رفتارها و کنشهایشان ملحوظ بدارند. برای رونق یک زندگی اجتماعی جامعه نیازمند اینگونه کنشگران است تا فضای اجتماعی یک فضای مناسب برای انجام کنش و واکنش و برقراری ارتباطات اجتماعی گردد و این وقتی است که در جامعه اعتماد عمومی، صداقت، نوع دوستی، مشارکت، عام گرایی و دیگر مولفه های های سرمایه اجتماعی وجود داشته باشد. با وجود سرمایه اجتماعی جامعه قادر به طی مسیر کمال و پویایی خواهد بود. البته عواملی همچون سطح سواد، سرمایه فرهنگی، نوع روابط، نظام فرهنگی و اجتماعی، نظام شخصیتی، جنسیت، نژاد، تعهدات دینی بر شکل گیری این سرمایه اجتماعی اثر گذار می باشند که لازمست جهت تقویت سرمایه اجتماعی بر روی مولفه ها و عوامل تقویت کننده آن نیز کار و سرمایه گذاری کرد. در تحقیق حاضر بررسی سرمایه اجتماعی در شهر کرمان انجام شده است.

۱-۲ اهداف تحقیق

اهداف کلی

- * اندازه گیری میزان اعتماد تعمیم یافته در شهر کرمان و بررسی عوامل موثر بر آن
- * اندازه گیری میزان مشارکتهای رسمی در شهر کرمان و بررسی عوامل موثر بر آن
- * اندازه گیری میزان مشارکتهای غیر رسمی در شهر کرمان و بررسی عوامل موثر بر آن

اهداف جزئی

- * اندازه گیری میزان اعتماد مردم به کارکرد نهادهای اجتماعی و اعتمادی که نسبت به یکدیگر دارند

*اندازه گیری میزان عضویت و مشارکت مردم در سازمان های غیر دولتی و داوطلبانه

*اندازه گیری میزان مشارکتهای مردمی در فعالیتهای خیرخواهانه و مذهبی در مجموع هدف این است که مشخص شود میزان اجتماعی بودن مردم کرمان در چه حد است و تا چه حد مردم به جامعه گره خورده و وابسته و مقید و ملزم به هنجارها و تعلقات اجتماعی هستند

۱-۳ ضرورت و اهمیت تحقیق

اعضای جامعه انسانی با پشتوانه فکری و تجربیات مختلف وارد شبکه روابط اجتماعی میشوند و همین مجموعه روابط اجتماعی است که مشخصات اجتماعی و فرهنگی آن جامعه را معین می نماید. در جوامعی که از حیث اجتماعی زمینه تضاد و کشمکش، عدم همکاری و هماهنگی وجود دارد، کنشهای متضاد و گاهی توأم با خشونت ظهور می نماید و افراد در فکر و گفتار و کردار مقابل یکدیگر قرار میگیرند و وقت و انرژی و امکانات خویش را مصروف اینگونه روابط متشنج میکنند. در جوامعی که اینگونه زمینه ها وجود ندارد و یا در حداقل قرار دارند، مجموعه اندیشه ها و گفتارها و کردارها و روابط اجتماعی به سمت پیشرفت و توسعه همه جانبه و نیل به اهداف متعالی اجتماعی میل میکنند. وجود سرمایه اجتماعی در جامعه عامل بسیار مهمی در گسترش همکاری و هماهنگی افراد است که قادر است روابط اجتماعی را از حالت بحران، درگیری، خشونت و انتقام جویی و... بدور سازد و فضایی آرام را بر جامعه مستولی سازد تا بدینوسیله جامعه با کارکردهای مختلف اجتماعی دوام و بقاء یابد. انجام اینگونه تحقیقات که به بررسی سرمایه اجتماعی و عوامل اثر گذار بر آن می پردازد، میتواند شناخت جدیدی را از وضعیت روابط اجتماعی بدست دهد تا بتوانیم با برنامه ریزی های کاربردی، جامعه را بیش از پیش از تجانس و همبستگی برخوردار نموده و موجبات

ارامش و پیشرفت اجتماعی را فراهم آوریم و در نهایت جامعه را از نابسامانیهای اجتماعی که آسیبهای فراوانی را دنبال دارد، نجات دهیم و یا آنها را به حداقل ممکن برسانیم. تحقیق حاضر در پی آنست که اولاً پدیده سرمایه اجتماعی را در کرمان ارزیابی نموده و سپس به عوامل موثر بر آن بپردازد. آنچه بعنوان نتایج این تحقیق بدست خواهد آمد، میتواند در توصیف روابط اجتماعی مردم کرمان و پی بردن به چگونگی برقراری روابط مطلوب ما را یاری نماید و بدینوسیله مایه های فکری ارزنده و بکری را در اختیار برنامه ریزان اجتماعی قرار دهد و میتواند آنها را در برنامه ها، خط مشی ها، سیاستگذاریها، سرمایه گذاریها، آموزش نیروی انسانی و هر آنچه موجب پیشرفت و رونق جامعه است، یاری رساند.

۱-۴ توصیف شهر کرمان

شهر کرمان به فرمان اردشیر اول سر سلسله ساسانیان بعنوان یک دژ امپراطوری بنا نهاده شد و منظور عمده از این اقدام مقاومت در برابر تهاجم بلوچها بود. بطوریکه در کتاب سکونت و اقتصاد کرمان تالیف پل انگلیش وارد، منعکس گردیده است در قرن هفتم میلادی اعراب از کوههای زاگرس گذشتند و ده سال پس از جنگ نهاوند امپراطوری ایران تحت تسلط لشکریان اسلام در آمد و ایرانیان علیرغم سوابق ممتد فرهنگی به سرعت مذهب اسلام را پذیرفتند و در زمره کشورهای اسلامی درآمده و در آنها ادغام شدند. در کرمان خوارج در برابر مسلمین ایستادگی میکردند تا اینکه در سال ۶۹۹ میلادی توسط مهلب یکی از لشکریان عرب مغلوب شدند و ظرف مدت هفت سال آتشکده های زرتشتیان نیز خراب گردید. در اوائل حکومت عباسیان کاروانهای تجاری پس از گذشتن از دشت لوت از طریق خبیص و ماهان از کنار کرمان گذشته بطرف سیرجان که در آن موقع مهمترین شهر جنوبشرقی ایران بود در رفت و آمد بودند و تا قرن دهم کرمان مرکز عمده ای به حساب نمی آمد بلکه در زمان عباسیان مهمترین شاهراه شمالی جنوبی از طریق سیرجان به طرف جیرفت و بم بود. در زمان سامانیان ابو علی ابن

الیاس حاکم کرمان، پایتخت را از سیرجان به کرمان انتقال داد تا از حمله آل بویه فارس در امان باشد و شخصا در قلعه اردشیر که در نزدیکی قلعه دختر و روی بلندی قرار داشت به سر می برد ولی آل بویه چهل سال بعد کرمان را فتح کردند و در آن موقع کرمان یک مرکز اداری و فرهنگی ایالت شده بود و علاوه بر این از نظر دفاعی دارای دو قلعه بزرگ فوق الاشاره بود که دیوارهای آنها بوسیله خندقی احاطه می شد. در قرن یازدهم میلادی کرمان تحت سلطه ترکهای سلجوقی درآمد تا اینکه سال ۱۱۸۷ ترکهای غز به آن تجاوز کردند. بنا به گفته یاقوت، ترکهای سلجوقی موجب رفاه مردم کرمان شدند. در سال ۱۲۳۰ کرمان از حمله مغول به علت دوری در امان ماند ولی در سال ۱۳۰۷ میلادی تحت حکومت قتلغ بیگ و تیول مغولها درآمد. در زمان صفویه کرمان مرکز عمده تجارت گردید و به علت شالهای کشمیری مرغوبی که در این شهر یافت می شد شهرت یافت و در قرن هفدهم کمپانی انگلیسی هند شرقی موسساتی جهت صدور شال و پشم کرمان ایجاد کرد. در سال ۱۷۴۷ افغانها به کرمان یورش بردند و محله زرتشتیان کرمان در شمال شهر را به کلی ویران کردند. پس از یک سری جنگها بین زندیه و قاجاریه که رقیب هم بودند لطفعلی خان زند به کرمان پناه برد و لی در سال ۱۷۹۴ برای مدت سه ماه لشکر قاجاریه کرمان را چپاول کردند و بیست هزار نفر را به بردگی گرفته و در همین حدود از مردم کرمان را کور کردند. این تجاوزات در نیمه اول قرن نوزدهم ادامه یافت و قاجاریه حکومت شهرهای تابعه کرمان را به خویشاوندان خود می سپردند که غالبا آنها را بعنوان ملک شخصی خود تلقی میکردند. قاجاریه معمولا سخت گیرترین مامورین خود را به شهر کرمان می فرستادند تا انتقام طرفداری کرمانیها از زندیه را گرفته باشند. (خیر اندیش، ۱۳۶۸، صص ۷۵ و ۷۶) آقای کاظم آقا بخشی هم معتقد است که: نام کرمان در دوره های قبل از اسلام بوتیا و کارامانیا بوده و کرمان را برخی بافتحه و عده ای با کسره میخوانند، جمعی عقیده دارند که کرمان تحریف شده کلمه کریمان است. انانکه به فتح میخوانند میگویند کارامانیا به صورت کرمان درآمد و کسانی که به کسر میخوانند منسوب به کرم هفتواد میدانند ولی امروزه همه با کسره تلفظ میکنند.

اگر کارمان را دو کلمه بگیریم کار به معنی جنگ و مان به مفهوم محل است و روی هم یعنی جایگاه دلاوری و نبرد. (آقا بخشی ، ۱۳۷۰، ص ۹)

فصل دوم
مبانی نظری پژوهش